

EL CHATELET DE MATARÓ

JUSTIFICACIÓ.

Arran de la intervenció urbanística per part de l'Empresa Municipal P.U.M.S.A. en el Sector anomenat Cirera Nord/C-1 de la ciutat de Mataró es va voler tenir cura per part d'aquesta empresa de salvaguardar tot el que afectés el Patrimoni Històric de la ciutat, concretant-se en dues actuacions: l'una és l'excavació arqueològica que en aquests moments s'està duent a terme a la zona de «Les Piques» dintre del sector, l'altra és la documentació d'un edifici molt degradat i afectat per un vial per la qual cosa fou necessari el seu enderroc.

La documentació gràfica i històrica d'aquest edifici serà l'objecte d'aquest treball.

DESCRIPCIÓ GEOGRÀFICA.

Aquesta edificació es trobava situada just al costat de ponent de l'antic Camí de la Serra, el qual sortint de Mataró es dirigia vers la carena que tanca pel nord el terme municipal.

Camí de tradició molt antiga, fou un important eix de comunicació, ja que una vegada arribat a la carena, allí es dividia en tres branques, l'una en direcció a Argentona, l'altra vers Dosrius-Canyamars i una tercera anava cap al Corredor sempre seguint un traçat de cresta.

El primer tram d'aquest camí s'iniciava a partir de la llera de la Riera de Cirera, més amunt de Can Torner i en ell es succeïen petites propietats agrícoles dites també vinyes de comparet. Associades a aquests terrenys s'hi bastien casetes de vinya, de construcció molt senzilla, encara que en algunes d'elles s'hi intuïa un cert gust artístic.

L'ambient general del territori, però, avui ha canviat totalment, la continuïtat del camí s'ha vist interrompuda per la construcció del Pla Parcial del Camí de la Serra i per la pròpia variant de la carretera N-II. Malgrat això pot seguir-se encara en la seva part més alta, on justament es trobava emplaçada l'edificació que descriurem.

Les coordenades U.T.M. d'aquesta edificació foren X= 452.925 Y= 4600.847. La costa altimètrica era de 151 metres sobre el nivell del mar.

DESCRIPCIÓ CONSTRUCTIVA.

L'interès de l'edifici és evident malgrat no estar catalogat com a Patrimoni Històric o Artístic.

La construcció es basava en una primera planta que podríem considerar semi-soterrada, ja que es trobava envoltada per un mur que a la vegada servia de base al que podia considerar-se pròpiament l'edifici.

Aquest mur o paret perimetral estava construït seguint la tècnica de l'arquitectura d'obra civil, i recordava certes obres ferroviàries o de carreteres, on combinen encertadament la pedra de maçoneria carejada, emmarcada per elements d'obra ceràmica, de totxo massís.

Aquest envoltent feia de tancament al que anomenem planta semi-soterrània i a la vegada suportava una terrassa que ocupava tota la seva superfície i al seu centre s'alçava l'edificació principal. Per accedir a aquesta terrassa perimetral hi havia una escala que, amb un cert regust neoclàssic, arrancava amb dos trams arquejats que es trobaven en un accés únic a nivell de la terrassa.

La planta semi-soterrània constava de les dependències de serveis, ja que just traspassat el llindar de la porta, a l'esquerra es trobava la comuna i a la dreta un possible safareig, cisterna, o bé pou, la utilitat del qual és dubtosa ja que l'estat de ruïna no ens va permetre veure amb claredat al seu ús.

A continuació s'arribava a la dependència de la cuina que s'ubicava a la banda dreta amb sortida de fums mitjançant xemeneia. A la part esquerra s'intuïen una mena d'encaixos per a posar unes lleixes. Finalment una estança de planta perfectament quadrada i coberta amb una volta, donava suport a l'estructura de l'edifici principal que s'aixecava al seu damunt, continuant les mateixes mesures de planta quadrada. Les il·luminacions i ventilacions d'aquesta planta semi-soterrània venien resoltes, en el cas de la comuna i el safareig, per dues petites finestres obertes just sota la volta de l'escala. A la cuina, les finestres eren a nivell alt obrint-se 20 cm més amunt del paviment de la terrassa. la cambra final disposava de tres obertures altes, també sobre el nivell de la terrassa, i corresponents a les façanes laterals i posterior. Sobre la terrassa perimetral s'alçava els cos de l'edifici exempt, d'unes proporcions molt ben resoltes.

Aquesta planta que anomenem baixa, encara que realment no ho sigui, ja que s'aposa damunt de la terrassa, a nivell més alt que el terreny, és la planta d'ús residencial on potser l'espai estava dedicat a una polivalència de menjador-estar. Les parets són fetes a base de totxo massís i tenen una gruixària de 15 cm. Les baranes que envoltaven la terrassa i les escales, segons testimonis dels pagesos de la zona, eren de ferro forjat i molt artísticament treballades, i fa molts anys que foren expoliades.

Per guanyar el nivell de la porta d'accés, una petita escala que s'iniciava a la terrassa s'encarava a la porta principal, amb arc de mig punt i amb decoració d'acanalats concèntrics que resseguien l'arc i que acabaven en un petit capitellet. Els dos muntants laterals dibuixaven també uns xamfranents que volien remarcar-los a manera de columnetes que acabaven a la part baixa en un sòcol de 60 cm. Aquesta decoració la trobàvem també en les finestres que s'obrien a les tres façanes restants, seguint els mateixos elements decoratius de l'arc i els muntants.

Encara podríem parlar d'una possible planta golf a o sota teulada. Aquest àmbit el suportaria un empostissat de fusta fet de llates i encadellat de peces de fusteria. Aquesta idea ens ve recolzada per una finestreta que s'obria a la façana principal i situada just sobre el nivell del possible paviment.

Quant a la coberta, estava construïda a base de bigues de fusta tipus tauló que aguantaven unes llates suportant a la vegada una solera de rajoles planes. Aquestes formaven la pròpia coberta i amb una inflexió que donava a la volada dels ràfecs laterals un aire orientalitzant. Un detall important a tenir en compte són les carteles que suportaven la volada del ràfec de la teulada. Aquestes eren perllongació de les bigues i consistien bàsicament en un motiu de roda amb radi encreuat que li donaven un aspecte calat molt diferent.

Malauradament, quan vam fer l'estudi constructiu (juliol d'enguany) aquesta construcció estava molt degradada i expoliada, no pas pel temps sinó per l'acció de la gent. S'observava que tots els elements de ferro i fusta com les baranes i portes havien sigut arrencades, els paviments rebentats, els elements decoratius de sanefes que emmarcaven finestres i portes es veien colpejats i la teulada encara es conservava potser per la impossibilitat d'accedir-hi donada la seva alçada. L'edificació s'enderrocà definitivament el dia 18 d'agost d'enguany.

L'aspecte original de l'edifici destacava sobradament en el territori, alçant-se al costat del Camí de la Serra en el paratge denominat de «Les Piques» en un lloc dominant. Els colors ocres i rosats del seu estucat, tan tradicionals, imitant l'obra vista de totxo pla acabaven de reblar el clau artístic d'aquesta petita obra de regust modernista i capriciós.

ESTUDI HISTÒRIC.

El primer document històric que ens parla d'aquesta edificació el trobem en el Registre de la Propietat on, en data 30 de novembre de 1881, ens defineix aquesta finca com «pieza de tierra plantada de viña en la cual se consigna en el documento ahora presentado existe recientemente construída una casita de recreo o sea «Chatelet» (1) situada en el término de esta ciudad y vecindario de Cirera, en el punto ó parage denominado «Plana dels Capellans» ...». Per tant al parlar de que el novembre de 1881 diu que existeix recentment podem donar com a vàlid l'any de la seva construcció el 1881. Consta també en el registre com a propietari i per tant al nostre entendre com a promotor en Pompeyo Serra

i Carbonell, advocat i hisendat, veí de Mataró. Seguint les vicissituds de la seva història registral trobem successives inscripcions fins l'última que ens parla de l'edificació que és de 1941 i la propera de 1966 ja consta com «... que existe construída una casita de recreo o chalet (sic), hoy arruinada completamente ...». S'arriba avui en dia a la planificació urbanística del Sector C-1 quedant afectades les restes per un vial, la qual cosa ha motivat l'enderroc definitiu el 18 d'agost de 1995.

La cas que popularment la ciutat coneixia degut a que era un dels punts de referència per la seva ubicació predominant i l'estil diferent de construcció, com la «casa xina», «casa dels xions», «casa dels ocellets» o també «casa de les nines», és certament una edificació diferent de tot l'habitual, és un caprici i en tot cas l'hem de comprendre dins el context cultural i social de l'època.

Malauradament, no hem pogut fins al moment esbrinar qui fou l'arquitecte que projectà aquesta obra, però en tot cas el seu interès és evident ja que la data de construcció (acabat el 1881 o poc abans) el fa particularment interessant. Per exemple ens caldria recordar que la casa Tassel de Víctor Horta a Brussel·les, considerada com la iniciadora dels movients europeus d'avantguarda, és de 1892-93 i en tot cas abans Gaudí debuta amb la casa Vicens (1883-85) i Domènech i Muntaner comença la seva primera obra, que pot considerar-se adscrita al moviment modernista, el mateix any 1881 (edifici per l'editorial Muntaner i Simón), però l'acaba el 1886.

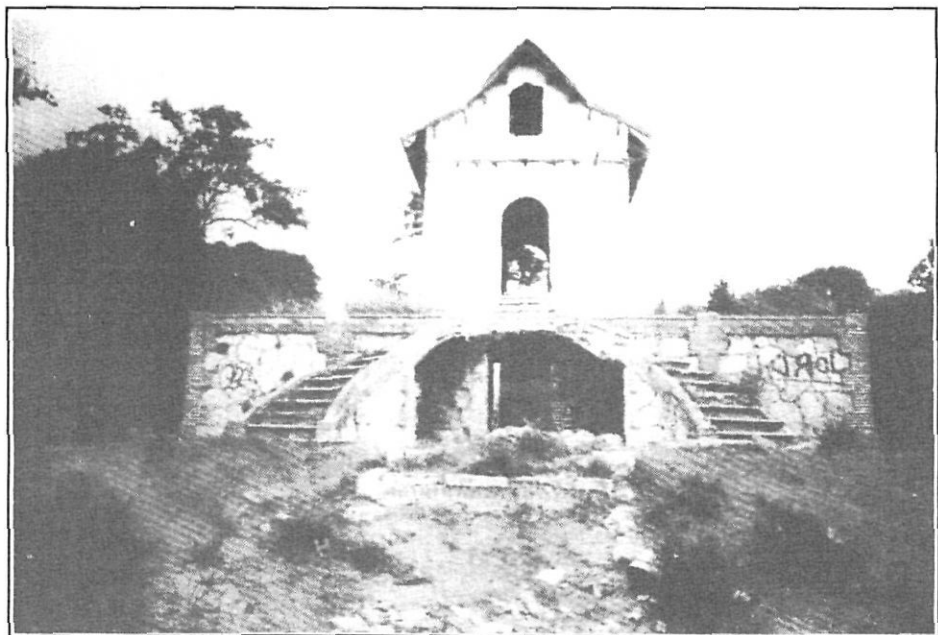
No es pot catalogar aquesta edificació com pertanyent a cap dels dos principals tipus acceptats de modernisme català, és a dir, el Modernisme de la Renaixença, ja que el seu discurs històric és un altre, ni tampoc al Modernisme Manierista, ja que si bé el seu discurs històric és semblant, aquest últim corrent es mostra posterior en el temps.

Per tant, el nostre parer és que aquest «chatelet» és un edifici pre-modernista, ja que sembla que aquest moviment estaria en els seus inicis, tant per la data de construcció com també perquè manté aspectes de l'eclecticisme imperant a l'època, però amb innovacions clarament modernistes.

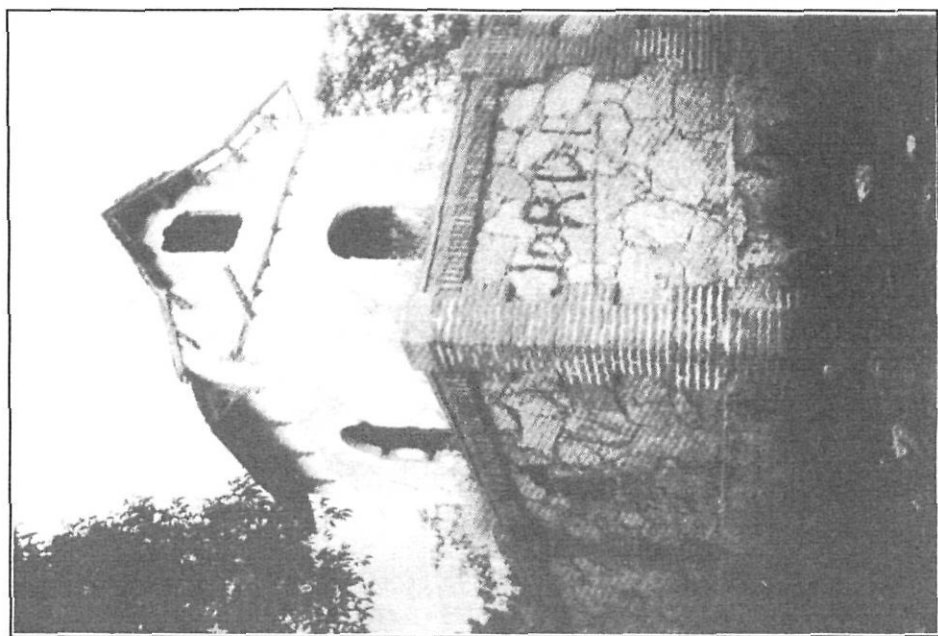
És per això que hem de deixar oberta la qüestió, i esperem que la documentació aportada per aquest treball sigui suficient perquè els estudiosos dels moviments d'avantguarda arquitectònics de finals del segle passat puguin fer la investigació adient. Nosaltres, com a historiadors, hem procurat que no es perdi la seva memòria històrica.

Francesc Gallemí i Torrellas. Historiador, membre d'A.T.I.C.S.
M. Lluïsa Matas i Vilaró. Historiadora, membre d'A.T.I.C.S.
Robert Lleonart i Casadevall. Membre de la S.A.M.C.M.

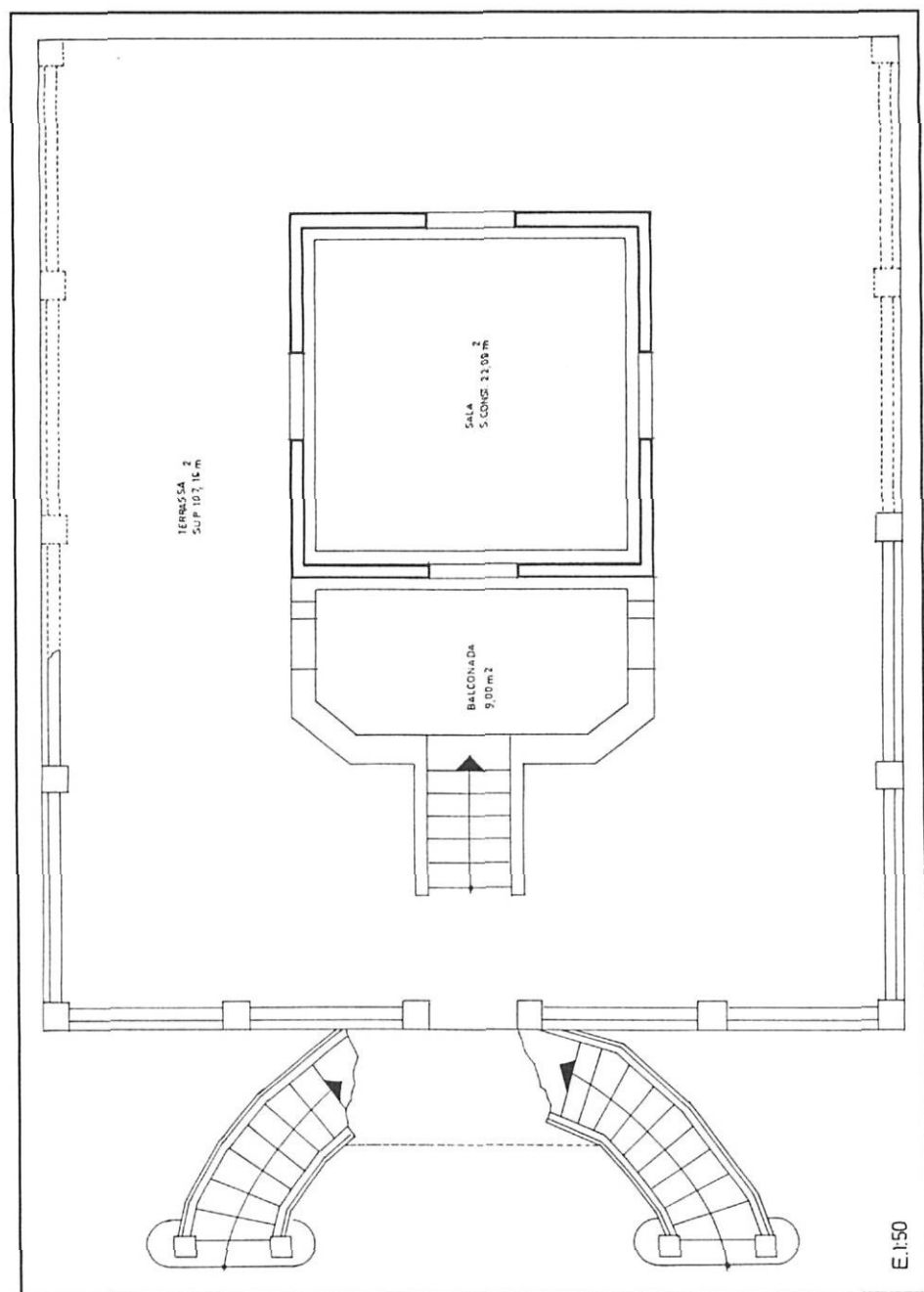
NOTES. 1.- Les cometes són com a l'original i successives inscripcions.

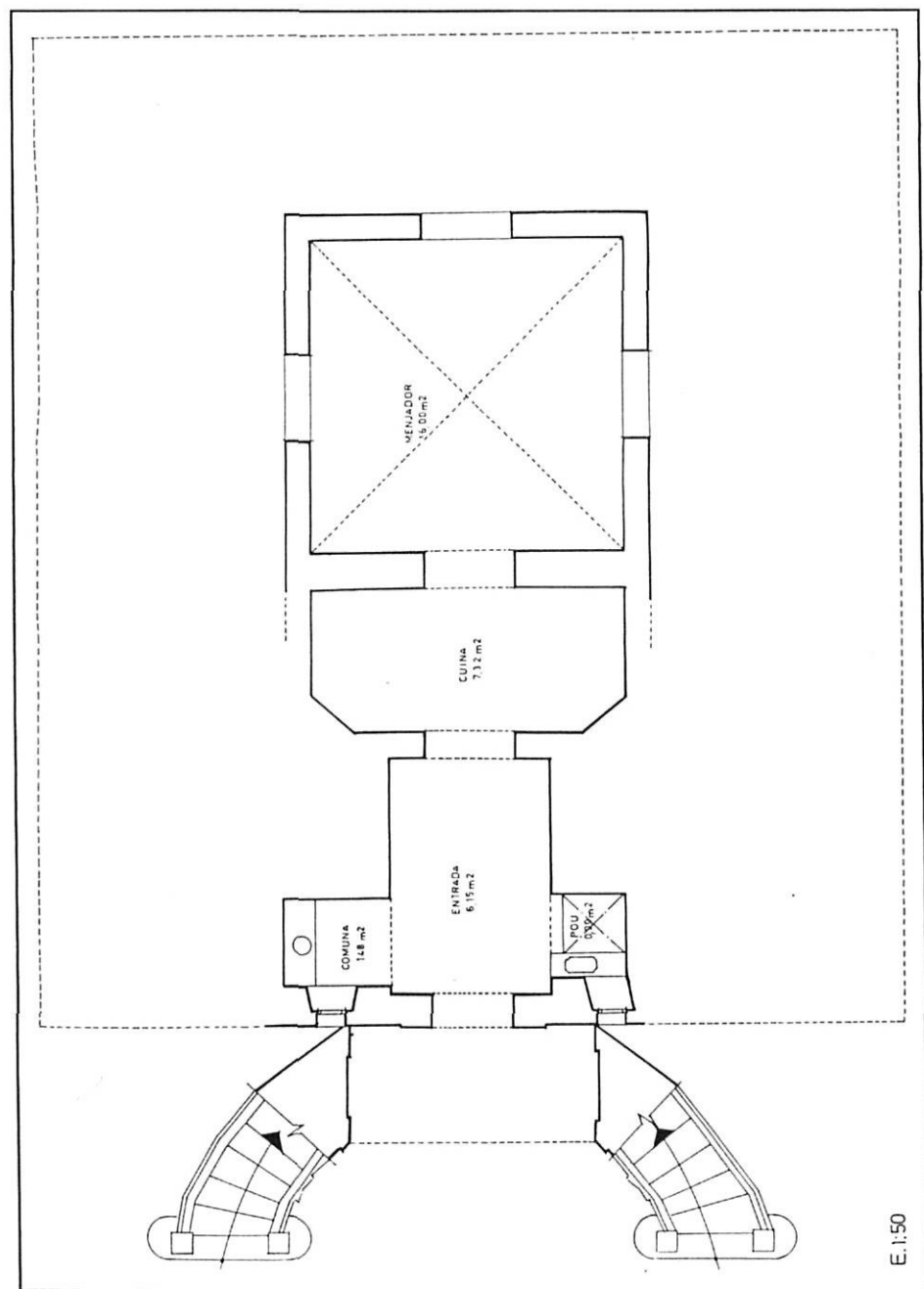
Vista de la façana principal de migdia.

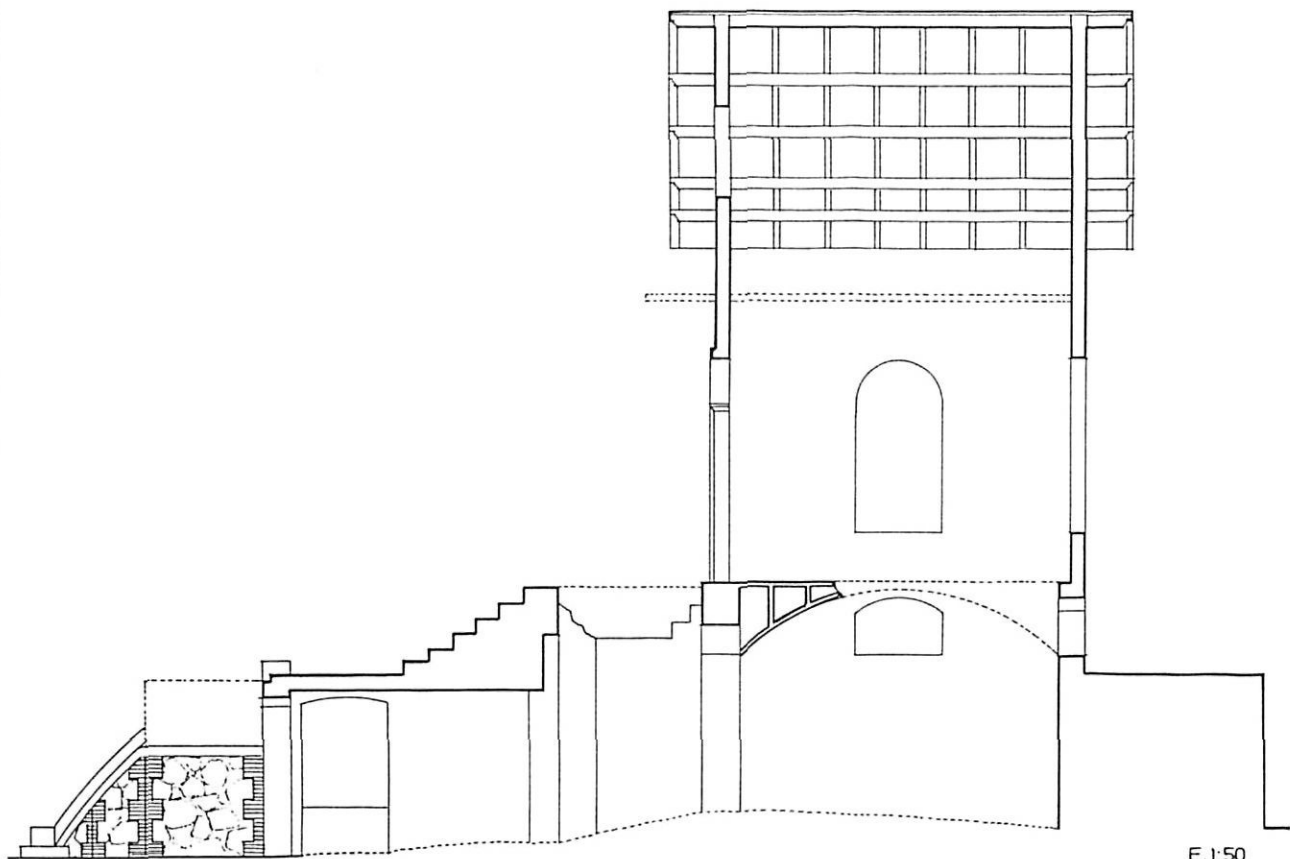
Mur perimetral suport de la terrassa.

Planta baixa.

Planta semi-soterrani.

Secció longitudinal.

